

BISKOPENS ÅRSMELDINGER

Kirkens vareopptelling med viktige signaler for diakonien

Del II

Her i Diakonos har vi tatt for oss årsmeldingene i noen år nå og kan glede oss over at de diakonale anliggender stadig er i fokus. Snevre er vi ikke i oppfattelsen av hva som er diakonale anliggender. Men vi vet at våre hjerter brenner både når det settes kritisk lys på de strukturer som setter enkeltmennesker i nødsituasjoner og når det arbeides for at våre menigheter skal ta på seg oppgaver for å imøtekomme mennesker i deres kamp for å mestre livet.

(Red.)

FREDRIK GRØNNINGSÆTER OM KIRKENS SAMFUNNSENKASJEMENT:

Kirken får troverdighet i møte med Gud

– Oppmerksomheten må i en ganske annen grad enn nå bli vendt mot Gud, både når vi foholder oss til Ham i det gudstjenstlige møte og når vi gjør vårt hverdagsliv til en gudstjeneste. Det er slik, og bare slik, Kirken dokumenterer sin troverdighet, skriver biskop Fredrik Grønningsæter i sin årsmelding.

– Også Kirkens sosialetiske engasjement må være seg denne grunnretning og grunnholdning bevisst. Få vil mene at kirken ikke skal ha noe sosialetisk engasjement, men det avgjørende er hvordan den har det. Det er det Gud gir tilkjenne som sin vilje, som må være utslagsgivende. Her blir det spørsmål om verdier og etiske grunnmotiver, der grensen til taktisk politikk og rasjonell strategi må overvåkes nøye. Like lite som Kirken kan tie når den bør tale, kan den tale når den bør tie, for ikke å komme i fremmed tjeneste og bli det den ikke tåler: et poli-

tisk parti eller vedheng til et sådant. Fristelsen til å ville innhente applaus fra tribunene er stadig tilstede.

Årets forskjellige kirkelige begivenheter, med påfølgende meningsutvekslinger, krever fordypet arbeide med å trekke grensen mellom sosialetikk, som Kirken som «salt i verden» er kalt til å drive politikk, ganske spesielt i partipolitikkens mening. Dette er spørsmål av en vanskelighetsgrad og en rekkevidde som krever vedvarende gjennomtenkning og selvkritisk holdning.

Som et lite bidrag, med fjorårets erfaringer i tanke, vil denne biskop gjerne få antyde noen synspunkter.

Aller først: Sosialetikk kan sjelden unngå å få politiske konsekvenser. Det er derfor ikke en sakssvarende kritikk å påpeke at det har skjedd. Derimot, hvis det kan påvises at sosialetikken har stått på politiske, og ikke teologiske, pre-

misser, er kritikk berettiget og den kirkelige sosialetikk har sviktet sine egne forutsetninger.

En biblelsk forankret sosialetikk vil og bør kunne si vesentlige ting om menneskeverd og menneskevern. Hvis det av et slik utsagn kan trekkes to eller flere forskjellige praktiske slutninger for å virkeliggjøre de aktuelle verdier, så blir det politikk å velge mellom mulighetene. Kirken kan ikke diktere dette valget. Gjør den det har den gått over på politiske premisser. Og det er altså det den ikke skal, som Kirke. Men naturligvis kan en som står i Kirkens tjeneste også gjøre et slikt valg for egen del, men da som politiker.

Det er undertegnede mening at 1986 ga eksempler på overtramp på dette felt. Samtidig vil jeg hevde at Kirkemøtet i Bergen i sin meget omtalte uttalelse om «Kirkens fredsengasjement» ikke var et slikt eksempel. Ikke ett utsagn i det dokumentet krever bestemte politiske eller militærstrategiske løsninger, der to eller flere kan sies å være en følge av de samme etiske grunnbeaktninger. Det ble derimot pekt på etiske målsetninger å arbeide frem imot, samtidig som det ble advart mot å gjøre den aktuelle situasjon varig uforanderlig. Riktignok gikk dette dokumentet helt inn til grensen av det politiske som premiss, men etter undertegnede mening altså ikke over. De «kompromisser» som noen vil lese ut av det, bør nettopp tas som uttrykk for viljen til ikke å si mer enn det et kirkemøte har forutsetninger for. Men så må man også, og kanskje ikke minst, i disse vanskelige materier lære seg til å lese tekster nøyaktig, både i

deres ordlyd og i deres begrensning.

På den annen side vil undertegnede beklage meget at en annen sak høyst overrumplende ble tatt av dagsordenen, nemlig den som het «Menneskeverd og befruktning utenfor kroppen». Her burde så avgjort et så viktig kirkelig organ som Kirkemøtet sagt noe før Stortinget får saken til behandling innen et nytt Kirkemøte samles. I komitearbeidet og to plenumsdebatter kom viktige synsmåter fram, både positive og kritisk reserverende, bl.a. mot frysing av sæd, mot AID-metoden som brudd på ekteskapets forutsetninger og ganske spesielt mot donors anonymitet.

Fredsåret 1986 ble på mange måter et sosialetikkens år i Den norske Kirke. Det fikk gode følger, men ikke bare gode. Nå gjelder det i fortsettelsen å trekke lærdom av dette i våken og ærlig selvkritikk. Kirken trues fra to kanter, både av etisk passivitet og av etisk politisering. Veien den har å gå mellom disse trusler er stadig ny konsentrasjon om, og fordypelse i, det bibelske budskap i sin fylde som Lov og Evangelium.

Håpet ligger i at Kristus fornyer sin kirke. Bare vi kan hindre ham i det.

Biskop Grønningsæter tar også opp manglende søkning til sogne-diakonstillingene:

– Med beklagelse, ja faktisk en smule beklemthet, må vi slå fast at det i årets løp ikke lyktes å få fylt de 3 soknediakonstillingene vi er blitt tildelt i henhold til den nye Lov om diakontjeneste. Det er nok nødvendig her å gi margin for en viss starttreghet i forbindelse med en nydannelse og samtidig arbeide videre med en bedre tilretteleggelse av denne viktige stillingskategori, både lønnsmessig og på annen måte. Alternative tilbud på beslektede tjenesteområder kan ellers lett bli foretrukket.

I det forløpne år har vi hatt i alt 4 soknediakoner i arbeid, lønnet lokalt, vesentlig kommunalt, men en av dem sluttet. Dessuten 3 menig-

hetssykepleiere i full stilling og 4 andre diakonarbeidere på deltid.

Det er langt frem, men målet må ikke tapes av syne, nemlig at hver

eneste menighet får en som kan vie sin tid og arbeidskraft helt eller delvis til diakonal virksomhet – aller helst en soknediakon.

KRISTEN KYRRE BREMER OM KIRKENS SOSIALETISKE ENGASJEMENT:

Guds ord eller politiske idealer

– Spørsmålet er om kirkens engasjement springer fram av Guds ord, eller om det er et ledd i en institusjonell kirkes kamp for å virkeliggjøre politiske idealer, spør Kristen Kyrre Bremer i sin årsmelding. Han tar opp spørsmålet om det er fare for politisering av kirken.

– Med 1986 gikk FN's internasjonale fredsår ut. Fredssaken forblir på kirkens bord, slik den var der før fredsåret begynte. Men fredsåret har satt spor etter seg i kirken. Engasjementet er sterkere, og det når lengere ut. Jeg viser til Kirkemøtets vedtak: Kirken og freden – og til det voksende antall bønne-gudstjenester for fred som holdes bl.a. i Nidaros bispedømme. I Nidarosdomen der det ved å bli tradisjon at det søndagen før utdelingen av fredsprisen holdes en bønne-gudstjeneste for fred.

– Mange er redde for at dette engasjementet innebærer en politisering av kirken. Faren for det er tilstede. Spørsmålet er om kirkens engasjement springer fram av Guds ord, eller om det er et ledd i en institusjonell kirkes kamp for å virkeliggjøre politiske idealer. Det er vanskelig å se at en kirke som er bundet av Guds ord, kan unnlate å engasjere seg i spørsmålet om fred. For det første dreier det seg om mennesket har rett til å sette hele sivilisasjonen og framtidige generasjoners eksistens i fare i den hensikt å forsvare sine interesser. For det andre dreier det som om et forbruk av ressurser i forsvarsøyemed som umu-

liggjør en effektiv bekjempelse av den generelle menneskelige nød, som eksisterer i dagens verden, skriver Bremer.

– Fredssak og økumenikk hører sammen. Fred og enhet organiseres ikke ovenfra. Impulsene fra de store kirkemøter må nå ned i de lokale menigheter og der realiseres i samfunnet mellom mennesker. Det har ikke alltid vært lett å nå inn i lokalmenighetene med budskapet fra de store konferanser. Det arbeides mye med dette overføringsproblemet innenfor økumenikken i dag. Det er mitt inntrykk at veien inn i menighetene er åpnere enn før. I Nidaros bispedømme kan det registreres en voksende forståelse og interesse for kontakt mellom kirkene. Det gjelder bl.a. aktiviteten omkring de tradisjonelle bønneukene i januar, men særlig har Bibelselskapet og Kirkens Nødhjelp betydd mye i denne sammenheng.

Menighetene på lokalplanet har egentlig alltid hatt et internasjonalt tilsnitt, ikke minst takket være misjonen. Nytt er det kanskje at organisert kontakt med andre etablerte kirker har nådd ned på menighetsplanet. Viktig i denne sammenheng er de besøk av norske prester i andre lands menigheter, ikke minst i landene bak jernteppet, som har vært organisert bl.a. av Den norske kirkes presteforening. Denne virksomhet er stadig utvidet og omfatter også besøk fra andre kirker i norske menigheter. Lekfolk trekkes inn etterhvert, og det etableres

Forts. s. 10

Forts. fra s. 7

organisert venns­kapsforbindelse mellom bispedømmer og prostier. Nidaros har gjennom Mellomkirke­lig råd venns­kapskontakt med Altmark prosti i kirkeprovinsen Sachsen.

Et annet viktig arbeidsområde i dagens situasjon er det bidrag kirken må gi for å bevare respekten for menneskelivets verdi i våre folk. Det er neppe til å komme forbi at den nåværende abortlov virker forflatende på sansen for menneskets verdi. Den gjør det, ikke fordi den legger ansvaret fra fosterets status som et lite menneske og at det dermed har rett på beskyttelse.

Det er mulig spørsmålet om befruktningsmetoder og prenatal diagnostikk har økt forståelsen for fosteret som eget liv og dermed også som eget rettssubjekt. I alle tilfeller må menighetene være våkne og ikke gå trett av å forkynde menneskets verdi som en absolutt størrelse, uavhengig av ytre status og landets lovgivning. Nidaros bispedømmeråd har en egen arbeidsgruppe for menneskeverdspørsmål. Sammen med diakoniutvalget arrangerte gruppen et seminar om menneskeverdspørsmål i tilknytning til Bispedømmemøtet i april ifjor. Med bakgrunn i foredrag om Ethiske prinsipper for menneskeverdet. Seminaret vakte stor interesse og samlet nærmere 100 deltagere. Det er av avgjørende betydning at kirkens kamp for menneskeverdet kommer ut av det slagordmessige og militante stadium som den har vært i. Spørsmål i forbindelse med menneskeverdet i vår tid løses ikke på det planet. Dertil er de for vanskelige og sammensatte. Det bibelske syn på mennesket må forkyndes, undervises og argumenteres inn i mennekers samvittighet. Det er på menighetsplanet dette må skje. Med basis i folkets holdninger må politikerne arbeide fram en lovgivning som tar vare på menneskets verdi. Det er et voksende behov for en samlet lov som beskytter menneskelivets særpreg og verdi i en ny tid.

Kirkens betydning

– Det var en stor glede å oppleve at Elie Wiesel fikk Nobels fredspris i høst. Han har båret inn i vår tid det fortvilte ropet fra hans eget folk, som ble nedverdiget, forkastet, drevet inn i tilintetgjørelsen, mens mennesker tause så det, uten å se.

– Likegyldigheten setter menneskeheten i den største fare. Guds ord som kirken er satt til å forkynde, skaper holdninger motsatt av likegyldighet. Det er budskapet om nærhet og akseptasjon på grunnlag av en grenseløs kjærlighet, åpenbart ved den korsfestede og oppstandene Jesus Kristus. Men dette budskap har kirken en funksjon som lys og salt i verden. En sann kirke vil alltid måtte være de underprivi-

ligertes tilflukt. Det er ett av dens kjennetegn. Han som er kirkens Herre opphøyer de små og metter de sultne med gode gaver.

Bremer kan melde at Nidaros fikk opprettet 3 soknediakonstillinger i 1986.

– Disse er alle besatt med kvalifiserte diakoner. Det er gledelig at vi nå har fått lovfestede soknediakonstillinger. Mange menigheter er i ferd med å oppdage de store muligheter denne stillingen åpner for i menighetsarbeidet. Det er derfor å håpe at det etterhvert blir bevilget tilskudd til flere soknediakonstillinger for å imøtekomme det behov som er tilstedet for denne stillings­type, og som ikke minst lov om diakontjeneste har aktualisert.

Arvid Nergård:

Diakonien trenger gjen­nomtenkning og menig­hetene trenger diakoner

– Den nye Diakoniplan for Den norske kirke er ment å skulle være en ressurs og veiledning for menighetene i det norske diakonale arbeidet. Om planen skal fungere etter sin hensikt vil avhenge av om den kan tilpasses menighetens lokale forhold rundt omkring i bispedømmet. Ellers vil planen lett føles som en byrde i rekken av alle andre uløste oppgaver som kommer fra sentralkirkelig hold.

Det er likevel gledelig at diakoniplanen nå snart foreligger for menighetene, og det skal bli interessant å se hvordan diakoniplanen finner sin plass i menighetens liv og planlegging i tiden som kommer.

Mange menigheter i bispedømmet har i dag et organsiert dikonal­arbeid i en eller annen form. For det videre arbeide med dette er det viktig at menighetsrådene tenker igjennom sitt ansvar for diakonien i sine lokalmenigheter. Det er også viktig at de ulike kirkelige yrkes­grupper drøfter diakoni i tilknytning

til sin tjeneste. I de store byene og folkesentra er det store barne- og ungdomskull som vokser opp uten å kjenne det kristne fellesskapet i menigheten. Ensomhet og materiell nød er skjulte problemer som dukker fram når man kommer nær menneskene. Rusgiftsproblemene er et annet område. Slik kan man nevne sakene etter tur. Men diakonien vil i lokalmiljøet være orientert ut fra den konkrete nød som til enhver tid framtrer i omgivelsene, og menighetene må få både inspirasjon og ressurser til å løse oppgavene.

Det drives en god del omsorgs­arbeid på frivillig basis rundt omkring i menighetene. Men det blir altfor lite i forhold til behovet. De menigheter som har hatt en fast, ordnet diakontjeneste over en tid har fått klar bekreftelse på at soknediakoner er en tjenestekategori som det er absolutt behov for hvis menighetene skal kunne ivareta sitt diakonale oppdrag på en bedre organisert og ordnet måte.